

**Державний заклад «Південноукраїнський національний педагогічний
університет імені К. Д. Ушинського»**

Кафедра політичних наук і права

МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ

до проведення практичних занять та організації самостійної і індивідуальної
роботи з навчальної дисципліни

ОК 13 ПРОБЛЕМИ ІДЕНТИЧНОСТІ В УМОВАХ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ

для здобувачів другого (магістерського) рівня вищої освіти галузі знань

С Соціальні науки, журналістика, інформація та міжнародні відносини

Спеціальність: С2 «Політологія»

Укладачі:
доктор політичних наук,
професор, завідувач
кафедри політичних наук і права
Наумкіна С. М.

кандидат політичних наук, доцент,
доцент кафедри політичних
наук і права Козловська Л. В.

*Рекомендовано до друку Вченою радою
Південноукраїнського національного педагогічного
Університету імені К. Д. Ушинського (протокол № 1 від «28» серпня 2025 р.)*

Рецензенти:

***Коч С. В.**, доктор політичних наук, професор, завідувач кафедри політології
Одеського національного університету імені І. І. Мечникова.*

***Гедікова Н. П.**, доктор політичних наук, професор, професор кафедри
політичних наук і права Державного закладу «Південноукраїнський національний
педагогічний університет імені К. Д. Ушинського».*

Наумкіна С. М., Козловська Л. В. Методичні рекомендації до проведення практичних занять та організації самостійної і індивідуальної роботи з навчальної дисципліни ОК 13 «Проблеми ідентичності в умовах глобалізації» [для здобувачів другого (магістерського) рівня вищої освіти галузі знань С Соціальні науки, журналістика, інформація та міжнародні відносини. Спеціальність: С 2 «Політологія»]. Одеса : Університет Ушинського. 2025. 41 с.

Методичні рекомендації до проведення практичних занять та організації самостійної і індивідуальної роботи з навчальної дисципліни ОК13 «Проблеми ідентичності в умовах глобалізації» містять навчально-тематичний план практичних занять, завдання до практичних занять, питання для обговорювання, закріплення й перевірки знань здобувачів, питання та завдання для самостійного опрацювання певної частини курсу, творчо-аналітичні завдання, приблизну тематику індивідуальних навчально-дослідних завдань та методичні рекомендації щодо їх виконання, тестові завдання, питання до заліку, а також систему оцінювання щодо форм поточного та підсумкового контролю з поясненнями, список рекомендованих джерел інформації.

ЗМІСТ

ЗАГАЛЬНІ ПОЛОЖЕННЯ	4
РОЗДІЛ 1. Методичні рекомендації до проведення практичних занять та організації самостійної роботи	10
РОЗДІЛ 2. Зміст практичних занять та завдання для самостійної роботи здобувачів	17
РОЗДІЛ 3. Методичні рекомендації до виконання індивідуальних навчально-дослідницьких завдань	28
РОЗДІЛ 4. Контрольні засоби перевірки результатів практичної та самостійної роботи	30
РОЗДІЛ 5. Система оцінювання	33
Рекомендовані джерела інформації	37

ЗАГАЛЬНІ ПОЛОЖЕННЯ

Навчальна дисципліна ОК13 «Проблеми ідентичності в умовах глобалізації» є обов'язковою дисципліною для підготовки фахівців другого (магістерського) рівня вищої освіти галузі знань С Соціальні науки, журналістика, інформація та міжнародні відносини спеціальності С2 Політологія.

Навчальний курс розрахований на 120 години і вивчається в другому семестрі магістратури. Дисципліна є складовою частиною вивчення й освоєння теорії та історії політичної науки в рамках відповідної внутрішньої спеціалізації. У структурі годин курсу виокремлено такі складові: лекційні заняття – 16 год.; семінарські заняття – 24 год., індивідуальні завдання – 10 год., самостійні завдання – 70 год.

Мета навчальної дисципліни «Проблеми ідентичності в умовах глобалізації»: формувати у магістрів політології системне розуміння теоретичних і практичних аспектів ідентичності в контексті глобалізаційних процесів, розвивати здатність аналізувати політичні, соціокультурні та економічні чинники, що впливають на трансформацію національної, етнічної, культурної та політичної ідентичності, підготувати фахівців. Здатних прогнозувати виклики та можливості, пов'язані з ідентичнісними процесами для формування політики соціальної інтеграції, міжкультурного діалогу та стабільності в умовах глобалізаційного світу.

Навчальна дисципліна ОК 13 «Проблеми ідентичності в умовах глобалізації» присвячена проблематиці теорії та практиці формування ідентичності. Поєднується теоретичні аспекти та накопичений політичною практикою емпіричний матеріал. Представлений курс розроблено як крос-дисциплінарний, зокрема на стику політології (теорії та історії політичної науки), психології, політичної історії та культури. Розкривається практика реалізації певних ідей щодо ідентичності в історичній практиці, ще до появи відповідного теоретичного концепту.

Передумови для вивчення дисципліни: для вивчення навчальної дисципліни «Проблеми ідентичності в умовах глобалізації» здобувачі мають опанувати знання з навчальних дисциплін: «Інноваційні підходи до організації громадянської освіти у неформальній та інформальній освіті», «Політичні системи європейських країн», «Українські студії в громадянській освіті».

Дозвіл на використання ШІ: здобувачам вищої освіти дозволено використання генеративних інструментів штучного інтелекту (ШІ) для виконання письмових робіт, наукових досліджень та інших завдань. Однак робота повинна містити оригінальні висновки, аналіз та критичне осмислення.

Можливість перезарахування результатів навчання, отриманих у неформальній освіті Мета: Ця можливість надається для сприяння індивідуальним освітнім траєкторіям, визнання попереднього досвіду та досягнень здобувачів, а також для оптимізації їхнього навчального навантаження.

Очікувані програмні результати навчання:

ПРН 01. Застосовувати для розв'язування складних задач політології розуміння природи та значення політики як специфічного виду людської діяльності та особливої сфери пізнання, включаючи розвиток уявлень про політику та її сучасні інтерпретації, особливостей реалізації влади у різних політичних системах, їх соціально-економічного, історичного та соціокультурного контексту.

ПРН 02. Застосовувати спеціалізовані концептуальні знання з політології, що включають сучасні наукові здобутки у сфері професійної діяльності або галузі знань і є основою для оригінального мислення та проведення досліджень, критичне осмислення проблем у галузі та на межі галузей знань.

ПРН 06. Критично осмислювати принципи здійснення влади та публічної політики, політичних інститутів та процесів, світової політики та політики окремих країн та регіонів.

ПРН 11. Професійно виконувати у практичній діяльності функції фахівця-політолога відповідно до особливостей політичних відносин між акторами та інститутами в Європі (на міжнародному, національному, регіональному рівнях) та впливу інтеграційних процесів на владні відносини, урядування, політичні інститути з урахуванням політичної природи Європейського Союзу та його політик у різних сферах і місця України в них.

Очікувані результати вивчення дисципліни:

знати:

- етапи формування концепту ідентичності, теоретичні підходи до понять ідентифікація та ідентичність;
- теоретичні підходи до поняття і змісту глобалізації;
- психологічні основи теорії ідентичності;
- методологічні основи дослідження ідентичності;
- фактори політичної ідентифікації: соціальна стратифікація; політична культура і соціалізація; соціальні процеси і політичні інститути; роль символів у формуванні політичної ідентичності; -- особливості змін релігійної, культурної та етнічної ідентичності під впливом глобалізації.

уміти:

- аналітично представити зміст найважливіших концепцій ідентичності та глобалізації;
- оцінити їх роль і значення в розвитку методологічних підходів до формування теоретичної моделі проблем ідентичності в умовах глобалізації;
- володіти категоріально-понятійним апаратом, який стосується політологічної складової проблем ідентичності в умовах глобалізації;
- здійснювати аналіз ідентифікаційної стратегії українських політичних сил та громадянського суспільства;
- аналізувати культурну, групову та політичну ідентифікацію українських регіонів;

- визначити динаміку політичної ідентичності в умовах кризових процесів;
- визначити об'єкти політичної ідентичності в умовах глобалізації;
- проаналізувати зміни в політичній ідентичності в постіндустріальному суспільстві;
- здійснити критичний огляд гендерних аспектів проблем ідентичності в умовах глобалізації.

Здобувачі, які використовують ІІІ для допомоги у виконанні завдань, зобов'язані:

- у передмові зазначити факт використання ІІІ у роботі;
- пояснити як саме ІІІ допоміг у створенні тексту (генерація ідей, перевірка фактів, формулювання висновків);
- пояснити, які частини тексту були створені за допомогою ІІІ і в яких аспектах вносено власні корективи.

Процедура визнання результатів навчання, отриманих у неформальній освіті Перезарахуванню підлягають лише ті результати навчання (знання, вміння), які відповідають програмним результатам навчання або змісту навчальних тем дисципліни «Проблеми ідентичності в умовах глобалізації».

Унаслідок досягнення результатів навчання здобувачі вищої освіти в контексті змісту навчальної дисципліни мають опанувати такі компетентності:

Загальні компетентності:

ЗК 01. Здатність до адаптації та дії в новій ситуації.

ЗК 02. Здатність проводити дослідження на відповідному рівні.

ЗК 03. Здатність розробляти проекти та управляти ними.

ЗК 04. Здатність до пошуку, оброблення та аналізу інформації з різних джерел.

ЗК 05. Здатність вчитися та оволодівати сучасними знаннями.

ЗК 06. Здатність генерувати нові ідеї (креативність).

Спеціальні (фахові) компетентності:

СК 01. Усвідомлення природи та значення політики як специфічного виду людської діяльності та особливої сфери пізнання, включаючи розвиток уявлень про політику та її сучасні інтерпретації.

СК 02. Спроможність здійснювати фахову педагогічну та/або науково-педагогічну діяльність у закладах освіти.

СК 03. Критичне осмислення проблем та принципів функціонування та закономірностей розвитку влади та публічної політики, політичних інститутів та процесів, гендерної політики, світової політики та політики окремих країн та регіонів.

СК 04. Здатність комплексно аналізувати владу та урядування, політичні системи, інститути та режими, політичні процеси та політичну поведінку у різних контекстах їх функціонування.

СК 05. Спроможність комплексно використовувати нормативну та емпіричну політичну теорію, методологію політичних досліджень та прикладного політичного аналізу.

СК 06. Здатність використовувати широкий спектр концептів і методів для інтерпретації та аналізу політики на місцевому, національному, європейському та глобальному рівні.

СК 07. Спроможність ефективно виконувати політико-організаційні, експертно-аналітичні та консультаційні функції на національному та міжнародному рівні.

СК 09. Здатність до активної участі у громадських ініціативах з розумінням та ефективним практичним застосуванням принципів громадянського суспільства, його сталого розвитку, усвідомлювати цінності демократії, права та свободи людини і громадянина.

СК 10. Здатність аналізувати особливості розвитку громадянського суспільства, ефективно взаємодіяти з неурядовими організаціями та групами інтересу, виявляти основні потреби та проблеми у цій сфері для визначення перспектив розбудови громадянського суспільства через впровадження громадянської освіти а також популяризувати та поширювати достовірні, актуальні знання про Україну.

СК 11. Здатність комплексно аналізувати українсько -європейські владно-політичні відносини та розуміти особливості функціонування публічної політики, політичних інститутів та процесів в Україні та Європі.

Міждисциплінарні зв'язки: «Інноваційні підходи до організації громадянської освіти у неформальній та інформальній освіті», «Політичні системи європейських країн», «Публічна влада та управління», «Українські студії в громадянській освіті».

ОПАНОВУЮЧИ ЗМІСТ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ, ЗДОБУВАЧ ПОВИНЕН ДОТРИМУВАТИСЯ ПРИНЦИПІВ АКАДЕМІЧНОЇ ДОБРОЧЕСНОСТІ:

- сумлінно, вчасно й самостійно (крім випадків, які передбачають групову роботу) виконувати навчальні завдання, завдання проміжного та підсумкового контролю;

- бути присутнім на всіх навчальних заняттях, окрім випадків, викликаних поважними причинами;

- ефективно використовувати час на навчальних заняттях для досягнення навчальних цілей, не марнуючи його на зайві речі;

- сумлінно виконувати завдання з самостійної роботи, користуватися інформацією з надійно перевірених джерел, опрацьовувати запропоновані та додаткові літературні джерела та Інтернет-ресурси;

- у випадках, коли здобувач освіти бездумно використовує контент ІІІ, не докладаючи зусиль для його аналізу, викладач не зараховує (оцінка 0) роботу, з дозволом повторного виконання завдання.

РОЗДІЛ 1.

МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ ДО ПРОВЕДЕННЯ ПРАКТИЧНИХ ЗАНЯТЬ ТА ОРГАНІЗАЦІЇ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ

МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ ДО ПРОВЕДЕННЯ ПРАКТИЧНИХ ЗАНЯТЬ

Теми практичних занять

№ заняття	№ теми	Назва теми Форма заняття	Кількість годин
			Денна
1	1	<i>Семінар</i> «Проблеми ідентичності в сучасній політології».	2
2	2	<i>Семінар</i> «Методологія політичної ідентичності у сучасному світі».	2
3	2	<i>Дискусія</i> «Політична ідентичність у сучасному світі з урахуванням ключових теорій та методологічних підходів».	2
4	3	<i>Семінар</i> «Формування та трансформація ідентичностей в умовах глобалізації».	2
5	4	<i>Семінар</i> «Маніпулювання ідентичністю та управління масовою свідомістю в умовах інформаційних війн та ІІСО».	2
6	5	<i>Круглий стіл</i> «Проблеми ідентичності в епоху постмодернізму, активної міграції та формування транснаціональних спільнот під впливом гібридних війн».	2
7	5	<i>Семінар</i> «Гібридні ідентичності, що виникають унаслідок постмодерну, активної міграції та формування транснаціональних спільнот».	2
8	6	<i>Панельна дискусія</i> «Вплив глобалізаційного світу на ідентичність національних держав та її збереження».	2
9	7	<i>Круглий стіл</i> «Формування та зміна ідентичності суспільства в контексті системи цінностей».	2
10	8	<i>Семінар</i> «Інституційні механізми та особливості розвитку сучасної західноєвропейської ідентичності».	2
11	9	<i>Семінар</i> «Історичне підґрунтя національної ідентичності та політики пам'яті (на прикладі України). ».	2
12	10	<i>Дискусія</i> «Проблеми ідентичності в умовах політичних конфліктів і криз ».	2
Разом			24

Практичне заняття – вид навчального заняття, на якому здобувачі вищої освіти під керівництвом викладача закріплюють теоретичні положення навчальної дисципліни і набувають умінь та навичок їх практичного застосування шляхом індивідуального виконання відповідно сформульованих завдань. Може проводитись у формі семінару, панельної дискусії, дискусії та круглого столу.

У процесі навчання здобувачі активно взаємодіють з викладачем та між собою, виконуючи пошукові та дослідницькі завдання. Практичні заняття дозволяють розглядати теоретичні знання як інструмент формування компетентностей, необхідних для вирішення проблем політологічного і управлінського характеру, пов'язаних з політикою. На практичних заняттях здобувачі пояснюють поняття та терміни курсу ОК 13 «Проблеми ідентичності в умовах глобалізації» на основі отриманої інформації з різних джерел, аналізують, верифікують інформацію. Важливою складовою навчання здобувачів є виховання умінь аналізувати явища й процеси ідентичності, систематизувати та інтерпретувати знання, які несуть наукову і прикладну складову, розуміти основні тенденції проблем ідентичності в умовах глобалізації. Для формування логічного мислення та всебічного погляду на проблеми ідентичності в умовах глобалізації велике значення мають заняття, на яких будуть розглядатися системні теорії глобалізації, що дозволить розуміти методологічні підходи до дослідження проблем ідентичності в умовах глобалізації та застосовувати їх у своєму аналізі світового політичного процесу.

Перед початком підготовки до практичних занять рекомендовано ознайомитися з планом заняття, прочитати і коротко законспектувати основні ідеї, положення теми. Уміння працювати з першоджерелом, теоретичною науковою літературою, інформаційно-аналітичними матеріалами засобів масової інформації та новинами міжнародного характеру є необхідною умовою вивчення курсу «Проблеми ідентичності в умовах глобалізації». На практичних заняттях здобувачі застосовують отримані знання для формування навички дослідницької діяльності. Перевірку засвоєння своїх знань здобувачі здійснюють за допомогою питань і завдань до самоконтролю, наведені під кожним планом заняття. Перелік тем практичних занять визначається робочою програмою навчальною дисципліни.

Усі форми проведення практичних занять передбачають дискусію зі сформульованих питань, з'ясування виділених термінів і понять, обговорення доповідей, рефератів і виконаних практичних завдань. Головними вимогами є формування власного погляду на певні науково-методологічні підходи, сучасні принципи й прикладні методи дослідження, оцінка їх евристичної значимості й придатності для з'ясування складних політико-трансформаційних процесів в світі та Україні.

МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ ДО ОРГАНІЗАЦІЇ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ

Самостійна робота здобувача вищої освіти – це активні форми індивідуальної і колективної діяльності, спрямовані на закріплення пройденого матеріалу, формування навичок аналітичної роботи та вміння на практиці реалізовувати отримані знання.

Самостійна підготовка здійснюється у наступних формах:

- опрацювання теоретичних основ прослуханого лекційного матеріалу з використанням конспекту лекцій;
- опрацювання підручників та посібників;
- опрацювання наукової літератури та першоджерел;
- самостійне вивчення питань до практичних занять на основі навчальної, монографічної, довідкової літератури, документів, матеріалів, періодичних видань, інформаційних баз даних;
- підготовка письмових завдань з самостійної роботи відповідно до заданого плану до кожної з тем навчальної дисципліни;
- підготовка індивідуальних навчально-дослідних завдань;
- підготовка до заліку.

Навчальний матеріал дисципліни, передбачений для засвоєння здобувачем вищої освіти у процесі самостійної роботи й виконання індивідуального навчально-дослідного завдання, виноситься на підсумковий контроль разом з навчальним матеріалом, що вивчався під час аудиторних навчальних занять.

Самостійна робота здобувачів є однією з головних форм освітнього процесу. Глибоке розуміння питань багато в чому залежить саме від самостійної роботи. Самостійна робота здобувачів спрямована на те, щоб здобувач був не лише пасивним споживачем знань, але й активним їх творцем, котрий вміє сформулювати проблему, аналізувати шляхи її розв'язання, що передбачає орієнтацію на активні методи оволодіння знаннями, розвиток творчих здібностей, розвиток вмінь творчого застосування вже набутих знань. Тож, мета організації самостійної роботи здобувачів полягає у інтенсифікації вивчення матеріалу, стимулюванні здобувачів до опрацювання додаткових матеріалів з різних джерел, розвитку пізнавальних здібностей, творчої активності.

Самостійна робота здобувачів передбачає:

1. Опрацювання лекційного матеріалу.
2. Самостійне опрацювання окремих питань, що не розглядалися у лекційному курсі.
3. Роботу з науковою літературою та першоджерелами, підручниками та періодичною літературою.
4. Виконання теоретичних та творчо-аналітичних завдань до кожної з тем навчальної дисципліни.
5. Позааудиторну роботу – участь в обговореннях важливих та актуальних питань на науково-практичних конференціях, науково-практичних семінарах, круглих столах.
6. Підготовка до модульного контролю та заліку;

7. Консультації викладачів

Консультативна допомога здобувачу надається у таких формах:

– особиста зустріч викладача і студента за графіком консультацій (Понеділок 15.00-17.00; Четвер 14.00-16.00);

– листування за допомогою електронної пошти (svetlana.naumkina@gmail.com) (у форматі 24/7);

– відеозустріч, аудіоспілкування або чат консультації, за домовленістю з ініціативи здобувача (-ів) вищої освіти, індивідуальні - Viber(+38-067-48-62-022), групові – ZOOM, Teams 365 в робочі дні .

Кожен із зазначених видів потребує від здобувачів наполегливої самостійної праці. Насамперед, потрібно, щоб кожен здобувач у процесі навчання дотримувався гігієни розумової праці. Викладач дисципліни на початку вивчення дисципліни проводить настановне заняття, особливо зі здобувачами, які оформили індивідуальний графік навчання.

Здійснюється самостійна робота безпосередньо через зміст і методи всіх видів навчальних занять. Самостійна робота здобувачів є основним засобом оволодіння навчальним матеріалом у вільний від аудиторних навчальних занять час. Навчальний час, відведений для самостійної роботи здобувачів, регламентується робочим навчальним планом.

Завдання до самостійної роботи мають унеможливити механічне заучування здобувачами фактичного матеріалу або поверхове знайомство з явищами та процесами. Для отримання позитивної оцінки здобувач повинен не просто продемонструвати володіння певним обсягом знань, а й уміти розв'язувати певні елементи наукових проблем, аналізувати та систематизувати отримані дані, знаходити оригінальні рішення на підставі самостійно здобутої інформації, формулювати й відстоювати власну точку зору. Йдеться, передусім, про самостійне опрацювання навчальної, наукової та довідкової літератури. Рекомендованим елементом цієї роботи здобувачів є ведення записів (допускається й електронний варіант або презентація). Такий підхід сприяє кращому засвоєнню фактичного матеріалу, дає можливість зберегти його в зручному для використання вигляді. Рівень виконання здобувачем самостійної роботи враховується при виставленні підсумкової оцінки за змістовими модулями навчальної дисципліни.

Розподіл годин самостійної роботи здобувачів

№ теми	Назва теми	Кількість годин	Форма контролю
		денна	
1	<i>Проблеми ідентичності в сучасній політології.</i> Концепції ідентичності З. Фрейда, Е. Гофмана, ДК. Міда, Мертона, Т. Парсонса, Т. Лукмана, П. Бергера. Е. Еріксон о індивідуальну (психологічну) ідентичність. Соціальна ідентичність (Г. Теджфел, Дж. Тернер).	7	

2	<i>Методологія політичної ідентичності у сучасному світі. Символічний інтеракціонізм. Теорії соціального інструювання та постструктуралізму. Теорії масової білізації. Теорії соціокультурної традиції, постмодернізм. Функції політичної ідентичності. Суб'єкти і об'єкти політичної ідентифікації в умовах глобалізації.</i>	7	Індивідуальна, групова співбесіда, усне опитування, перевірка практичних завдань, залік
3	<i>Формування та трансформація ідентичностей в умовах глобалізації.</i> Роль цифрових технологій та соціальних мереж, вплив масової міграції, формування «гібридних» ідентичностей, проблеми мультикультуралізму та інтеграції. «Стиль життя» як маркер соціальної приналежності в глобалізованому світі. Пошук нових основ для колективної лідарності.	7	
4	<i>Маніпулювання ідентичністю та управління масовою свідомістю в умовах інформаційних війн та інформаційно-психологічних операцій.</i> Етнічні та мовні маніпуляції. Штучне загострення мовного питання, розпалювання міжетнічної ворожнечі. Наслідки: втрата національної єдності, соціальна поляризація, радикалізація суспільства, виправдання етнічних злочинів. Протистояння та протидії маніпуляціям: медіаграмотність, критичне мислення; формування стійкої позитивної ідентичності; державна інформаційна політика	7	
5	<i>Проблеми ідентичності в епоху постмодернізму, масової міграції та формування транснаціональних ідентичностей під впливом гібридних війн.</i> «Уявлені спільноти» Б. Андерсона: Нація як соціальний конструкт, створений завдяки спільним наративам та медіа. Етнополітизм: Ідея «громадянина світу». Класичні (стоїки, Кант) та сучасні (У. Бек, Ю. Габермас) підходи. Гібридна ідентичність.	7	
6	<i>Вплив глобалізаційного світу на ідентичність транснаціональних держав та її збереження.</i> Спільні цінності як посилення громадянського та національного співіснування. Захист власної унікальності в умовах громадянській та національній єдності.	7	

7	<i>Формування та зміна ідентичності суспільства в контексті системи цінностей.</i> Формування та зміна суспільної ідентичності. Системи цінностей як основа для спільних норм, традицій, культури та світогляду. Вплив соціального середовища, інформаційних потоків, історичних подій та особистого досвіду на перегляд старих цінностей та прийняття нових. Трансформація суспільної ідентичності.	7	
8	<i>Інституційні механізми та особливості розвитку сучасної західноєвропейської ідентичності.</i> Нації як екстериторіальні об'єднаннями зі спільною мовою і культурою, колектив мобільних індивідів, засновану на принципі відходу-повернення. Європейська ідентичність. Ідеї культурного плюралізму (Амберто Еко), незамкненості культурного простору.	7	
9	<i>Історичне підґрунтя національної ідентичності та політики пам'яті (на прикладі України).</i> Політична та культурно-національна ідентичність в сучасній Україні. Співвідношення між етнокультурною та національною ідентифікацією свідомості українського суспільства і системою соціальних ідентичностей.	7	
10	<i>Динаміка національної ідентичності в умовах політичних конфліктів і криз.</i> Криза традиційних морально-етичних та культурних норм і практика творення ідентичності. Дегуманізація ворога та зрив соціальних зв'язків як проблема ідентичності під час політичних конфліктів та криз (посиленні відчуття «ми» проти «вони»).	7	
Разом		70	

РОЗДІЛ 2.

ЗМІСТ ПРАКТИЧНИХ ЗАНЯТЬ ТА ЗАВДАННЯ ДЛЯ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ ЗДОБУВАЧІВ

Змістовий модуль I.

Концептуальні засади проблем ідентичності

Практичне заняття № 1. Семінар Проблеми ідентичності в сучасній політології (2 год.)

Питання до обговорення:

1. Формування концепту ідентичності. Ідентифікація та ідентичність.
2. Класичні теорії ідентичності. Проблема ідентичності в сучасному мінливому світі.
3. Поняття політичної ідентифікації.

Питання до роздумів та трактування основних понять:

1. Як Ви розумієте поняття «Ідентичність» як відношення свій – чужий»?
2. Яка сутність, роль та значення ідентифікації в сучасному політичному процесі?
3. В чому сутність психологічної основи теорії ідентичності?

Завдання для самостійної роботи

I. Питання для самостійного опрацювання

1. Розкрийте сутність концепцій ідентичності З. Фрейда, Е. Гофмана, Дж. Міда, Р. Мертон, Т. Парсонса, Т. Лукмана, П. Бергера. Е. Еріксон про індивідуальну (психологічну) ідентичність.
2. Поясніть значення поняття соціальної ідентичності (Г. Теджфел, Дж. Тернер).

II. Творчо-аналітичні завдання до теми та практичні завдання.

Завдання 1. Розкрийте підходи до визначення поняття «ідентичність» у різних науках. Наведіть приклади визначення «ідентичність» в різних науках. Проаналізуйте їх. Результати доповіді на практичному занятті.

Завдання 2. Напишіть історію викладання курсу «Проблеми ідентичності в умовах глобалізації», починаючи з 1991 р. до сьогодні. Зазначте університети, кафедри, де викладався курс, та його значення в освітньому процесі.

Завдання 3. Детально проаналізуйте та зробіть порівняння критеріїв визначення «ідентичність».

Практичне заняття № 2. Семінар «Методологія політичної ідентичності у сучасному світі» (2 год.)

Питання до обговорення:

1. Рівні аналізу політичної ідентичності: макро, мезо, мікро.
2. Методологічні основи дослідження ідентичності.

Питання до роздумів та трактування основних понять:

1. Розкрити сутність кількісних та якісних методів дослідження.
2. Порівняти поняття ідентичність та інтеракція
3. Які можуть бути загрози ідентичності?

Завдання для самостійної роботи

I. Питання для самостійного опрацювання

1. Розкрити основні положення теорії «Символічний інтеракціонізм».
2. В чому суть «Теорії соціального конструювання», «Постструктуралізму»?
3. Визначіть функції політичної ідентичності.

II. Творчо-аналітичні завдання до теми та практичні завдання

Завдання 1. Опишіть поняття інтеріоризації.

Завдання 2. Дайте визначення ідентичності в різних теоріях та її значення.

Практичне заняття № 3. Дискусія «Рівні політичної ідентичності у сучасному світі (з урахуванням ключових теорій та методологічних підходів). (2 год.)

Питання до обговорення:

1. Аналіз політичної ідентичності на національному та державному рівнях.
2. Аналіз політичної ідентичності на груповому і особистісному рівнях.

Питання до роздумів та трактування основних понять:

1. Що таке «політична ідентичність»? Чим вона відрізняється від етнічної, культурної та релігійної ідентичностей? Наведіть приклади, де вони перетинаються, а де конфліктують.
2. Чому політична ідентичність є «плинною» та «множинною»? Наведіть приклади власних політичних ідентичностей (громадянин України, мешканець певного міста, європеець, прихильник демократичних цінностей тощо). Як вони поєднуються?

Завдання для самостійної роботи

I. Питання для самостійного опрацювання

1. Критично проаналізувати ключові теоретичні підходи (теорії масової мобілізації, теорії соціокультурної традиції, постмодернізм) в контексті аналізу рівней політичної ідентичності.
2. Визначте суб'єкти і об'єкти політичної ідентифікації в умовах глобалізації. Обґрунтуйте їх значення щодо зростання по осі.

II. Творчо-аналітичні завдання до теми та практичні завдання

Завдання 1. Уявіть, що ви дослідник. Який метод (опитування, глибинне інтерв'ю, аналіз дискурсу в медіа) ви б обрали для вивчення трансформації української політичної ідентичності після 2022 року? Обґрунтуйте свій вибір.

Завдання 2. Чому, на вашу думку, саме в XXI столітті проблеми політичної ідентичності стали центральними у глобальній політиці? Обґрунтуйте свою відповідь, наводячи конкретні приклади.

Завдання 3. Дайте визначення ідентифікації в різних теоріях загальних методів дослідження.

Завдання 4. Опишіть індивідуальність в ракурсі ідентичності.

Практичне заняття № 4. Семінар «Формування та трансформація ідентичностей в умовах глобалізації». (2 год.)

Питання до обговорення:

1. Теоретичні засади дослідження глобалізації та ідентичності.
2. Поняття та виміри глобалізації: економічний, політичний, культурний, технологічний.
3. Ідентичність як соціально-психологічний конструкт.

Питання до роздумів та трактування основних понять:

1. Визначити характеристики ідентичності: особистісна, соціальна, культурна, національна.
2. Простежити характеристики ідентичності: її плинність та здатність до трансформації.
3. Визначити основні напрямки впливу глобалізації на ідентичність: глобальна гомогенізація та уніфікація («вестернізація»), критика концепції спрощення культурного розмаїття; гібридизація та «глокалізація» ідентичностей.

Завдання для самостійної роботи

I. Питання для самостійного опрацювання.

1. Визначити ключові чинники трансформації ідентичностей у сучасному світі: роль цифрових технологій та соціальних мереж, вплив масової міграції, формування «гібридних» ідентичностей, проблеми мультикультуралізму та інтеграції.
2. Охарактеризуйте «Стиль життя» як маркер соціальної приналежності в глобалізованому світі.
3. Як здійснюється пошук нових основ для колективної солідарності?

II. Творчо-аналітичні завдання до теми. Практичні завдання

1. Обґрунтуйте зміцнення локальних та національних ідентичностей як реакцію на глобалізацію.

2. Підготуйте доповідь на тему: «Ренесанс» етнічності, посилення націоналізму та регіоналізму».

3. Чому збереження унікальної культурної спадщини є захисною реакцією на уніфікацію?

Практичне заняття № 5. Семінар «Маніпулювання ідентичністю та управління масовою свідомістю в умовах інформаційних війн та ІІСО» (2 год.)

Питання до обговорення:

1. Сутність, механізми та інструменти маніпулювання ідентичністю як ключового елемента інформаційно-психологічних операцій (ІІСО) та інформаційних війн.

1. Інформаційна війна як стратегія розвитку людства, за Е. Тоффлером.
2. Особливості і труднощі соціалізації в період інформаційних війн.
3. Стан невизначеності в період інформаційних війн.

Питання до роздумів та трактування основних понять:

1. Чим різняться «Соціальний конструктивізм» та «Теорія соціальної ідентичності (Г. Теджфел)»

2. Чим визначається поділ на «своїх» та «чужих» (us vs. them) як базовий механізм людської психіки.

Завдання для самостійної роботи

I. Питання для самостійного опрацювання

1. Чим взаємопо'язані етнічні та мовні маніпуляції?
2. Чому небезпечно?
3. Визначити основні положення протистояння та протидії маніпуляціям: медіаграмотність та критичне мислення; формування стійкої позитивної ідентичності; державна інформаційна політика

II. Творчо-аналітичні завдання до теми. Практичні завдання.

1. Поясніть значення терміну «цілісність» в різних теоріях загальних методів дослідження в період інформаційних війн.

2. Опишіть механізми та інструменти маніпулювання ідентичністю в ІІСО: атака на історію та пам'ять, створення псевдоісторичних міфів задля виправдання агресії та розколу суспільства тощо.

3. Напишіть виступ від імені представників різних теоретичних підходів, які розглядають різнобічні трактування образу ворога в період інформаційних війн.

Практичне заняття № 6. *Круглий стіл*: Проблеми ідентичності в епоху постмодернізму, активної міграції та формування транснаціональних спільнот під впливом гібридних війн (2 год.)

Питання до обговорення:

1. Політична ідентичність в постіндустріальному суспільстві.
2. Ідентифікаційна стратегія українських політичних сил та громадянського суспільства
3. Модернізаційна стратегія як інструмент формування ідентичності.

Питання до роздумів та трактування основних понять:

1. Як співвідноситься терпимість з принципом толерантності та плюралізму?
2. Як відбувається модернізація соціальних відносин?
3. Охарактеризувати політику ідентичності та механізми формування політичної нації.

Завдання для самостійної роботи

I. Питання для самостійного опрацювання.

1. Як впливають на ідентичність «уявлені спільноти» (Б. Андерсон)
2. Охарактеризуйте націю як соціальний конструкт, створений завдяки спільним наративам та медіа
3. Дайте визначення поняття «космополітизму» як ідеї «громадянина світу».

II. Творчо-аналітичні завдання до теми. Практичні завдання.

Завдання 1. Підготуйте виступ на тему: «Проблема розколу в ідентичності поколінь».

Завдання 2. Підготуйте виступ на тему: «Напруга між глобальним (універсальним) та локальним (партикулярним) як ключова характеристика ХХІ століття».

Завдання 3. Проаналізуйте зв'язок технологічних змін із змінами ідентичності.

Практичне заняття № 7. *Семінар*: Гібридні ідентичності, що виникають унаслідок постмодерну, активної міграції та формування транснаціональних спільнот (2 год.)

Питання до обговорення:

1. Модернізаційна стратегія як інструмент формування ідентичності.
2. Політика ідентичності та механізми формування політичної нації.

Питання до роздумів та трактування основних понять:

1. Як взаємозалежать цінності та суверенітет в гібридній ідентичності?
2. Розкрити суть принципу перехідності в контексті формування ідентичності.

Завдання для самостійної роботи

I. Питання для самостійного опрацювання

1. Класичні та гібридні ідентичності
2. Як трактуються сучасні (У. Бек, Ю. Габермас) підходи до поняття «гібридна ідентичність»

II. Творчо-аналітичні завдання до теми, практичні завдання

Завдання 1. Підготуйте доповідь «Модернізація соціальних відносин». Аргументуйте принципи модернізації соціальних відносин та наведіть приклади.

Завдання 2. Обгрунтуйте свою точку зору: чому різними поколіннями поняття ідентичності сприймається по-різному.

Практичне заняття № 8. Панельна дискусія: Вплив глобалізаційного світу на ідентичність національних держав та її збереження (2 год.)

Питання до обговорення:

1. Уніфікація процесів політичної ідентифікації як загроза підриву стабільності національних держав у період глобалізації.
2. Негативний вплив глобалізації на національну ідентичність: втрата самобутності, зникнення традиційних форм ідентичності, культурна уніфікація.
3. Позитивний вплив та збереження ідентичності.

Питання до роздумів та трактування основних понять:

1. Глобалізація – це загроза чи найкращий інструмент для збереження ідентичності?
2. Розкрити основні положення принципу забезпечення прав і свобод людини. Як це впливає на формування її ідентичності?

Завдання для самостійної роботи

I. Питання для самостійного опрацювання.

1. Проаналізуйте спільні цінності як посилення громадянського та національного співіснування.
2. Як має здійснюватися захист власної унікальності в громадянській та національній єдності? Наведіть приклади.

II. Творчо-аналітичні завдання до теми, практичні завдання.

Завдання 1. Розробити чотири вірогідні, але принципово різні сценарії майбутнього для національної ідентичності України до 2050 року, враховуючи вплив глобалізації.

Завдання 2. Зробіть доповідь за темою «Національний бренд у глобальному світі – моя країна». Визначте ключові елементи української ідентичності (наприклад, мова, історія, цінності свободи, інноваційний потенціал, культурна спадщина), які є водночас унікальними та зрозумілими для глобальної аудиторії.

Практичне заняття № 9. *Круглий стіл* «Формування та зміна ідентичності суспільства в контексті системи цінностей» (2 год.)

Питання до обговорення:

1. Політична ідентифікація через культуру і систему цінностей.
2. Територія, географічні особливості, історичні, соціально-економічні чинники, етнічна, культурна специфіка, політико-правова спадщина як компоненти регіональної ідентичності.
3. Криза традиційних морально-етичних та культурних норм і практика творення ідентичності.

Питання до роздумів та трактування основних понять:

1. Визначіть технологічні зміни як чинник формування ідентичності.
2. Як впливає регіональний чинник на специфіку процесів ідентичності: поясніть та обґрунтуйте свою точку зору.

Завдання для самостійної роботи

I. Питання для самостійного опрацювання

1. Обґрунтуйте формування та зміну суспільної ідентичності.
2. Розгляньте системи цінностей як основу для спільних норм, традицій, культури та світогляду
2. Як здійснюється вплив соціального середовища, інформаційних потоків, історичних подій та особистого досвіду на перегляд старих цінностей та прийняття нових?

II. Творчо-аналітичні та практичні завдання.

Завдання 1. Навести сценарії та приклади практики творення ідентичності. Які із зазначених сценаріїв більш реалістичні та ефективні?

Завдання 2. Які фактори більшою мірою впливають на технологічні зміни ідентичності? Чому? Зробіть це у вигляді таблиці та представьте на практичному занятті.

Завдання 3. Вивчивши наукову літературу та скориставшись ресурсами Інтернету, визначте та охарактеризуйте механізми формування та зміни суспільної ідентичності: система цінностей як підґрунтя для формування спільних норм і культурних кодів; соціальне середовище (сім'я, культура, освіта та інші соціальні інститути); особистий досвід та взаємодія з іншими людьми; історичні події та трансформації (війна, революції, природні катастрофи тощо); інформаційні потоки (ЗМІ, Інтернет, соціальні мережі).

Практичне заняття № 10. Семінар: Інституційні механізми та особливості розвитку сучасної західноєвропейської ідентичності (2 год.)

Питання до обговорення:

1. Розвиток сучасної західноєвропейської ідентичності як складний та багатоаспектний процес.
2. Національна, релігійна та культурна ідентичність в умовах сучасного інформаційного суспільства.
3. Особливості формування західноєвропейської ідентичності у теперішній час.

Питання до роздумів та трактування основних понять:

1. Пояснити ключові аспекти формування сучасної європейської ідентичності: різноманітні інституційні механізми, культурні особливості, політичні контексти та соціально-економічні фактори.
2. У сучасному світі існує чимало механізмів розвитку сучасної європейської ідентичності. Які з них, з Вашої точки зору, найбільш значущі?

Завдання для самостійної роботи

I. Питання для самостійного опрацювання.

1. Визначити політичні особливості механізмів розвитку націй як екстериторіальних об'єднань зі спільною мовою і культурою, колективом мобільних індивідів.
2. Проаналізуйте ідеї культурного плюралізму (Умберто Еко), незамкненості культурного простору.
3. Визначити проблеми культурного та релігійного самовизначення в розрізі особливостей розвитку сучасної західноєвропейської ідентичності.

II. Творчо-аналітичні завдання до теми. Практичні завдання

Завдання 1. Прокоментуйте сценарії розвитку політичної та культурно-національної ідентичності в сучасній Україні: «Живемо, як раніше»; «Нічого, окрім спільного ринку»; «Хто прагне більшого, робить більше»; «Робимо менше, але з більшою ефективністю»; «Робимо разом, набагато більше». Які з зазначених сценаріїв більш реалістичні та ефективні?

Завдання 2. Які фактори впливають на розвиток політичної та культурно-національної ідентичності в сучасній Україні? Чи необхідно відмовлятися від національної ідентичності? Що означає «бути європейцем»? Поміркуйте над цими питаннями. Результати рефлексії представити на занятті.

III. Письмова підсумкова контрольна робота (у завданнях під час написання контрольної роботи використання генеративного ШІ не допускається).

Практичне заняття № 11. Семінар: Історичне підґрунтя національної ідентичності та політики пам'яті (на прикладі України). (2 год)

Питання до обговорення:

1. Теоретичні основи історичного підґрунтя національної ідентичності та політики пам'яті (на прикладі України).
2. Політика пам'яті, історична ідентичність та культурно-національна ідентичність в сучасній Україні.
3. Співвідношення між етнокультурною та національною ідентифікацією свідомості українського суспільства і системою соціальних ідентичностей.

Питання до роздумів та трактування основних понять.

1. Дати визначення понять історична ідентичність та культурно-національна ідентичність.
2. Що спільного і відмінного в поняттях етнокультурної та національної ідентифікації.
3. Чим різняться національна ідентифікація свідомості українського суспільства і система соціальних ідентичностей.

Завдання для самостійної роботи

I. Питання для самостійного опрацювання.

1. Дати визначення культурно-національної ідентичності в різних сучасних теоріях політико-правової та соціально-економічної спрямованості.
2. Визначити співвідношення між етнокультурною та національною ідентифікацією свідомості українського суспільства і системою соціальних ідентичностей.
3. Проаналізуйте політичну та культурно-національну ідентичність в сучасній Україні.

II. Творчо-аналітичні завдання до теми. Практичні завдання

Завдання 1. Намалювати усний портрет українця з етнокультурною та національною ідентифікацією.

Завдання 2. Проаналізуйте специфіку українців в розрізі культурно-національної ідентичності.

Практичне заняття № 12. Дискусія: Динаміка національної ідентичності в умовах політичних конфліктів і криз (2 год.)

Питання до обговорення:

1. Взаємозв'язок динаміки національної ідентичності та кризових процесів.
2. Технологічні зміни як чинник видозмін ідентичності.

Питання до роздумів та трактування основних понять.

1. Дати визначення понять політичні конфлікти і кризи.

2. Що спільного і відмінного в політичних і ідентичнісних кризах.

Завдання для самостійної роботи

I. Питання для самостійного опрацювання

1. Дослідити кризу традиційних морально-етичних та культурних норм і практику творення ідентичності.
2. Як відбувається дегуманізація ворога та розрив соціальних зв'язків як проблема ідентичності під час політичних конфліктів та криз (посиленні відчуття «ми» проти «вони»)

II. Творчо-аналітичні та практичні завдання.

Завдання 1. Дослідити шляхи вирішення проблем ідентичності в умовах політичних конфліктів і криз: розбудова діалогу, пошук спільних цінностей, використання медіа та соцмереж, політика пам'яті, пропаганди мирних цінностей

Завдання 2. Огрунтуйте своє бачення проблеми формування інклюзивної національної ідентичності. Які основні характеристики та складові цього поняття? Чи співпадає Ваше бачення з іншими? Що, на Ваш погляд, створює саме інклюзивність зазначеного поняття?

РОЗДІЛ 3.

МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ ДО ВИКОНАННЯ ІНДИВІДУАЛЬНИХ НАУКОВО-ДОСЛІДНИЦЬКИХ ЗАВДАНЬ

Навчальним планом передбачено виконання кожним студентом індивідуального науководослідного завдання. Творча (евристична), наближена до наукового осмислення і узагальнення робота можлива лише як результат організації самостійного навчання з обов'язковою присутністю в ній цілепокладання та його досягнення за допомогою ефективних технологічних схем самоосвіти. Крім того, така робота повинна бути індивідуалізованою з врахуванням рівня творчих можливостей студента, його навчальних здобутків, інтересів, навчальної активності тощо.

Практична реалізація такого принципу навчання пов'язана із використанням в навчальному процесі індивідуальних науково-дослідних завдань.

Індивідуальне навчально-дослідне завдання є видом позааудиторної самостійної роботи студента навчального, навчально-дослідницького характеру, яке використовується в процесі вивчення програмного матеріалу навчальної дисципліни і є необхідною умовою формування підсумкової оцінки з дисципліни.

Одним із найважливіших завдань вузівської підготовки є широке залучення студентів до наукових досліджень. Знання і уміння, необхідні для вироблення навиків навчально-дослідної роботи майбутні спеціалісти отримують впродовж всього періоду навчання.

Виконання індивідуального науково-дослідного завдання сприяє поглибленню і закріпленню теоретичних знань, отриманих студентами при прослуховуванні лекційного курсу та самостійному вивченню дисципліни, виробленню навичок аналізу соціально-політичних явищ та процесів.

Метою ІНДЗ є самостійне вивчення частини програмного матеріалу, систематизація, поглиблення, узагальнення, закріплення та практичне застосування знань студента з навчальної дисципліни «Проблеми ідентичності в умовах глобалізації» та розвиток навичок самостійної роботи.

Для науково-дослідної роботи характерна певна послідовність протягом всього процесу дослідження, що дозволяє планувати та поетапно контролювати її результати. Зміст і послідовність виконання навчально-дослідного завдання носять індивідуальний характер і контролюються викладачем, але в цілому рекомендується розподілити і проводити роботу у певній послідовності.

Зміст ІНДЗ. ІНДЗ – це завершена теоретична або практична робота в межах навчальної програми дисципліни, яка виконується на основі знань, умінь і навичок, отриманих у процесі лекційних, семінарських занять, охоплює одну тему (декілька тем) або зміст навчального курсу в цілому. Індивідуальні завдання виконують студенти самостійно під керівництвом викладача. Як правило, індивідуальні завдання виконуються окремо кожним студентом. Завдання можуть мати комплексний характер і тоді до їх виконання можуть залучатися кілька студентів.

Завдання для ІНДЗ повинні мати пошуковий, дослідницький характер, що стимулює студентів до наукової й творчої праці.

Навчальним планом дисципліни «Проблеми ідентичності в умовах глобалізації» передбачено ІНДЗ у формі доповідь-презентації.

Структура індивідуального навчально-дослідного завдання наступна:

Вступ.

Теоретична частина. Аналітична частина.

Дослідна (проектна) частина. Висновки.

Перелік використаної літератури, статичної звітності.

Додатки.

ІНДЗ оцінюється за такими критеріями:

- самостійність виконання;
- логічність і послідовність викладення матеріалу;
- повнота розкриття теми (проблемної ситуації або практичного завдання);
- обґрунтованість висновків;
- використання статистичної інформації та довідкової літератури;
- можлива наявність конкретних пропозицій;
- якість оформлення.

Оцінювання індивідуальних завдань проводять за 10 бальною шкалою

Результати виконання ІНДЗ можуть бути викладені на практичному занятті з відповідної теми, або представлені викладачу для перевірки.

ІНДИВІДУАЛЬНЕ НАВЧАЛЬНО-ДОСЛІДНЕ ЗАВДАННЯ (ІНДЗ)

Виступити на семінарському занятті (протягом семестру).

ПРИБЛИЗНА ТЕМАТИКА ДОПОВІДІ З ПРЕЗЕНТАЦІЄЮ (за вибором)

№ з/п	Тематика (за вибором)	Кількість годин
		денна
1	Формування концепту ідентичності. Психологічна основа теорії ідентичності.	
2	Методологічні основи дослідження ідентичності. Ідентичність в політичних дослідженнях.	
3	Функції політичної ідентичності. Фактори ідентичності (ідентифікації) в умовах глобалізації.	
4	Національна та релігійна ідентичність. Культурна ідентичність в умовах інформаційного суспільства. Партийна ідентифікація та електоральна поведінка (західний досвід).	
5	Стійкість і динаміка партійної ідентичності. Суб'єкти і об'єкти політичної ідентифікації в умовах глобалізації.	
6	Гендерні аспекти політичної ідентифікації. Політична ідентичність в постіндустріальному суспільстві.	
7	Ідентифікаційна стратегія українських політичних сил та	

	ромадянського суспільства.	
8	Політична ідентифікація українських регіон.	
9	Динаміка ідентичності в умовах кризових процесів.	
10	Політична та культурно- національна ідентичність в сучасній Україні.	
	Разом	10

ЗДОБУВАЧ ПРИ ВИКОНАННІ ІНДЗ ПОВИНЕН ДОТРИМУВАТИСЯ ПРИНЦИПІВ АКАДЕМІЧНОЇ ДОБРОЧЕСНОСТІ, НЕ ДОПУСКАТИ АКАДЕМІЧНИЙ ПЛАГІАТ.

Академічний плагіат – оприлюднення (частково або повністю) наукових (творчих) результатів отриманих іншими особами, як результатів власного дослідження (творчості), та/або відтворення опублікованих текстів інших авторів без відповідного посилання (відповідно до ст. 69 Закону України «Про вищу освіту»).

Види академічного плагіату:

- копіювання;
- перефразування;
- компіляція;
- використання інформації (факти, ідеї, формули, числові значення тощо) з джерела без посилання на це джерело;
- подання як власних робіт (тез, аналітичних звітів, письмових робіт, есеїв тощо), виконаних на замовлення іншими особами, у тому числі робіт, стосовно яких справжні автори надали згоду на таке використання.

За умови використання ШІ, під час презентації практичних завдань, ІНДЗ, здобувач повинен надати короткий коментар: як саме він використовував ШІ. Що вдалося, а що було неточним? Як він оцінює його допомогу?

РОЗДІЛ 4. КОНТРОЛЬНІ ЗАСОБИ ПЕРЕВІРКИ РЕЗУЛЬТАТІВ ПРАКТИЧНОЇ ТА САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ

Для навчальної дисципліни «Проблеми ідентичності в умовах глобалізації» навчальним планом передбачено підсумковий контроль у формі заліку. Кількість балів, необхідних для заліку (не менше 60), студент отримує під час участі у практичних заняттях, виконання всіх видів самостійної роботи.

Поточний контроль (практичні заняття, самостійна робота, ІНДЗ)			ІНДЗ	Сума
Теми	Бали	Разом		
Тема 1	0–7	0–90	0-10	0–100
Тема 2	0–7			
Тема 3	0–7			
Тема 4	0–7			
Тема 5	0–7			
Тема 6	0–7			
Тема 7	0–7			
Тема 8	0–7			
Тема 9	0–7			
Тема 10	0–7			
Підсумкова контрольна робота	0-20			

Критерії оцінювання наведені в робочій програмі дисципліни та в наступному розділі Методичних рекомендацій.

Питання до заліку

1. Формування концепту ідентичності
2. Ідентифікація та ідентичність
3. Психологічна основа теорії ідентичності
4. Символічний інтеракціонізм
5. Теорії соціального конструювання та постструктуралізму
6. Теорії масової мобілізації і постмодерну
7. Теорії соціокультурної традиції
8. Ідентичність в політичних дослідженнях
9. Кризова і негативна політична ідентичність
10. Функції політичної ідентичності
11. Індикатори оцінки політичної ідентичності
12. Соціальна стратифікація
13. Політична культура і соціалізація
14. Соціальні процеси і політичні інститути
15. Роль символів у формуванні політичної ідентичності

16. Національна та релігійна ідентичність
17. Культурна ідентичність в умовах інформаційного суспільства
18. Партійна ідентифікація при двопартійній політичній системі та особливості ідентифікації у багатопартійних системах
19. Формування партійної ідентичності
20. Стійкість і динаміка партійної ідентичності
21. Об'єкти політичної ідентифікації в умовах глобалізації
22. Політична ідентичність в постіндустріальному суспільстві
23. Гендерні аспекти політичної ідентифікації
24. Ідентифікаційна стратегія українських політичних сил та громадянського суспільства
25. Політична ідентифікація українських регіонів
26. Динаміка політичної ідентичності в умовах кризових процесів
27. Національна та релігійна ідентичність в умовах глобалізації
28. Політична нація – базові чинники формування
29. Критика М. Оукшотом припущення демократизації
30. Консервативна складова політичної концепції О. Панаріна
31. Новітній американський консерватизм (Френк С. Меєр)
32. Спроба поєднати ідеї консерватизму із духом реформування (Ірвін Крістол)
33. Політичний консерватизм Джорджа Сантаяни
34. Проблеми ідентичності у поглядах Фрідріх А. Гаєка
35. Теорія «освіченого консерватизму» Г.-К. Кальтенбруннера
36. Ідеї Т. Карлайля про роль особистості в історії
37. Дайте характеристику теорії нації Й. Гердера
38. Погляди Е. Берка про роль ідентичності в умовах політичних потрясінь
39. Американська революція як інструмент формування ідентичності американського суспільства
40. Роль Т. Шевченка у формуванні ідентичності української нації

РОЗДІЛ 5. СИСТЕМА ОЦІНЮВАННЯ

Критерії оцінювання за різними видами роботи

Вид роботи	Бали	Критерії
Практичні заняття	0 балів	Здобувач не володіє навчальним матеріалом, не в змозі його викласти, не розуміє змісту теоретичних питань та практичних завдань або здобувач відмовляється від відповіді чи відсутній.
	1 бал	Здобувач виявляє суттєві прогалини в знаннях основного програмового матеріалу, фрагментарно, поверхово (без аргументації та обґрунтування) викладає його під час усних відповідей, недостатньо розкриває зміст теоретичних питань та практичних завдань, допускаючи при цьому принципові помилки.
	2 бали	Знання здобувача є достатньо повними, він самостійно застосовує відповідний навчальний матеріал, виконуючи практичні завдання; аналізує, робить висновки. Відповідь повна, логічна, обґрунтована, але припускається неточностей. Здобувач самостійно використовує необхідні інформаційно-методичні матеріали виконуючи практичні завдання. Виконане завдання у цілому відповідає вимогам, хоча має незначні огріхи.
	3 бали	Здобувач володіє міцними знаннями, оперує ними при виконанні практичних завдань. Самостійно використовує необхідні інформаційно-методичні матеріали виконуючи практичне завдання. Не припускається помилок при його виконанні. Здобувач виступає експертом практичного завдання, що виконали однокурсники.
Самостійна робота здобувача	0 балів	Завдання не виконано.
	1 бал	Здобувач розпізнає деякі об'єкти вивчення та визначає їх на побутовому рівні, може описувати деякі об'єкти вивчення; має фрагментарні уявлення з предмета вивчення; виконує елементарні прийоми практичних завдань.
	2 бали	Здобувач знає окремі факти, що стосуються навчального матеріалу; виявляє здатність елементарно висловлювати думку; самостійно та за допомогою викладача може виконувати частину практичних завдань; знає послідовність виконання завдання; практичні завдання містять багато суттєвих відхилень від установлених вимог, при їх виконанні потребує систематичної допомоги викладача.
	3 бали	Здобувач самостійно і логічно відтворює фактичний і теоретичний матеріал та наводить приклади; володіє навчальним матеріалом і використовує набуті знання, уміння у стандартних ситуаціях; самостійно виконує практичні завдання відповідно до методичних рекомендацій; практичні завдання мають окремі помилки; користується необхідними навчально-методичними матеріалами.

	4 бали	Здобувач володіє глибокими знаннями, демонструє відповідні компетентності, використовує їх у нестандартних ситуаціях, самостійно працює з інформацією у відповідності до поставлених завдань; систематизує та узагальнює навчальний матеріал; самостійно користується додатковими джерелами інформації; без похибок виконує та аналізує практичні завдання.
Підсумкова контрольна робота	0 балів	Відповіді на запитання неправильні або відсутні.
	1-4 бали	Здобувач не менше ніж на 30% завдань надав правильну відповідь – не достатній рівень знань.
	5-9 балів	Здобувач не менше ніж на 50% завдань надав правильну відповідь – початковий рівень знань.
	10-14 балів	Здобувач на 51% - 70% завдань надав правильну відповідь – середній рівень знань.
	15-17 балів	Здобувач на 71% - 90% завдань надав правильну відповідь – достатній рівень знань.
	18-20 балів	Здобувач на 91% - 100% завдань надав правильну відповідь – високий рівень знань.
Індивідуальне навчально-дослідне завдання – доповідь з презентацією (з використанням ІІІ)	0 балів	Не зараховуються доповідь і презентації, які є плагіатом або передруком з мережі Інтернета; проблема не розкрита або дана інформація не в контексті завдання; завдання не виконано. Автор(ка) не в змозі презентувати матеріал в аудиторії.
	1 бал	Зміст доповіді не відповідає плану, інформація не точна або пропущена, теоретичний аналіз дано описово, змістовний матеріал представлений схематично, відсутні висновки та узагальнення і внутрішня логічна послідовність. Доповідь не є результатом творчої праці. Проблема не розкрита або дана інформація не в контексті завдання. Доповідь не відображає зміст роботи, автор(ка) не володіє предметом дослідження. Виконані завдання частково є результатом власної оригінальної роботи. Не продемонстровано аналіз і редагування згенерованого ІІІ тексту, не застосовано критичне мислення, не оцінюються доречність, точність та надійність отриманої інформації. Презентація повністю не відповідає вимогам щодо обсягу, оформлення та викладу змісту, багато її частин не має відношення до теми дослідження. Презентація здається випадковою, нашвидку зробленою, чи незакінченою. Наявні значні фактичні помилки, незрозумілості та нерозуміння теми. За змістом і структурою доповідь і презентація не відповідають вимогам і фаху. Оформлення і мова суттєво не відповідають академічним стандартам. Не вказано, які частини були створені за допомогою ІІІ. Не надано опис процесу взаємодії з генеративним ІІІ, включаючи використані

		запити та методи обробки отриманих результатів генерації. Презентація здається випадковою, нашвидку зробленою, чи незакінченою. Наявні значні фактичні помилки, незрозумілості та нерозуміння теми. Оформлення тексту доповіді і презентації має суттєві недоліки. Або презентація відсутня. Автор(ка) не може презентувати матеріал в аудиторії, не може відповісти на питання від аудиторії.
	2-3 бали	Доповідь не дуже якісна, не опрацьована актуальність теми, теоретичний аналіз дано описово, змістовний матеріал представлений схематично, тема не розкрита, частина значимої інформації відсутня, робота не відповідає обсягу, її оформлення не відповідає вимогам. Автор(кою) представлено власну позицію за даною проблематикою на побутовому рівні без аргументації, висновки є нелогічними і необґрунтованими, творчий підхід відсутній. Виконані завдання частково є результатом власної оригінальної роботи. Не продемонстровано аналіз і редагування згенерованого ШІ тексту, не застосовано критичне мислення, не оцінюються доречність, точність та надійність отриманої інформації. Надано фрагментарний опис процесу взаємодії з генеративним ШІ, включаючи використані запити та методи обробки отриманих результатів генерації. У виконанні презентації наявні суттєві недоліки і є окремі недоліки у її оформленні. Побудова презентації не дає чіткого уявлення про тему дослідження. Презентація погано організована, без творчих знахідок, багато необхідних елементів пропущені. В ній не визначені ключові положення, інформація не точна, на більшість запитань не можливо знайти відповідь. За змістом і структурою презентація не відповідає вимогам, відсутня логіка. Оформлення і мова мають суттєві недоліки щодо відповідності академічним стандартам. Автор(ка) не впевнено презентує матеріал в аудиторії, губиться у відповідях на питання від аудиторії, відповіді на запитання фрагментарні, або відсутні.
	4-5 балів	Доповідь задовільна, загалом відповідає вимогам, теоретичний аналіз містить неточності, змістовний матеріал представлений схематично, проблема розкрита при формальному використанні фахових термінів, наявні ознаки компіляції, відсутні узагальнення. Порушена логіка представленого матеріалу. Деякі висновки є нелогічними і необґрунтованими. Власна думка не достатньо аргументована фактами, творчий підхід відсутній. Виконані завдання частково є результатом власної оригінальної роботи. Частково продемонстровано теоретичний аналіз згенерованого ШІ тексту, але не представлено навички його редагування, не застосовано критичне мислення, не оцінюються доречність, точність та надійність отриманої інформації. Наочні матеріали представлені в презентації мають фрагментований характер й не відображають зміст

		передбачуваного дослідження. За змістом і структурою доповідь і презентація є логічними й фахові, але частково не відповідають вимогам. Оформлення і мова частково не відповідають академічним стандартам. Не завжди вказано, які частини були створені за допомогою ШІ. Автор(ка) не впевнено презентує матеріал в аудиторії, губиться у відповідях на питання від аудиторії.
6-7 балів		Доповідь якісна із незначними порушеннями, опрацьована актуальність теми. Представлено власну точку зору при розкритті проблеми. Проблема розкрита з використанням сучасного аналітичного і методологічного інструментарію, основних термінів і понять у контексті відповіді (теоретичні зв'язки й обґрунтування не присутні або явно не простежуються). Дано аргументацію своєї думки з опорою на факти, є творчий підхід. Проте наукове обґрунтування виконано схематично, позиція автора(ки) і наукові/навчальні тексти формально узгоджені, зустрічається порушення логіки викладу. Аналіз літературних джерел зроблений поверхнево, інколи відсутні узагальнення, наукова полеміка, авторські висновки, посилання на першоджерела. Виконані завдання є результатом власної оригінальної роботи. Проведено інтерпретаційний аналіз і редагування згенерованого ШІ тексту, застосовано критичне мислення, але не оцінюються доречність, точність та надійність отриманої інформації. Презентація виконана з дотриманням академічних вимог. У цілому, за змістом і структурою доповідь і презентація відповідають вимогам, логічні, фахові. Оформлення і мова відповідають академічним стандартам. Наявні вказівки, які частини були створені за допомогою ШІ. Автор(ка) впевнено презентує матеріал в аудиторії, але губиться у відповідях на питання від аудиторії.
8-9 балів		Доповідь якісна, актуальність теми повністю розкрита із зазначенням невирішених раніше аспектів, правильно визначені об'єкт і предмет власного дослідження, метод відповідає тематиці та поставленій задачі. Автор(ка) демонструє вміння використовувати у дослідженні сучасний аналітичний і методологічний інструментарій, працювати з літературними джерелами, в логічній послідовності проводити критичну та незалежну оцінку певних проблемних питань, формулювати висновки за темою дослідження. Представлено власну точку зору (позицію, ставлення) при розкритті проблеми. Проблема розкрита на теоретичному рівні, з обґрунтуваннями, з достатнім використанням фахових термінів і понять у контексті відповіді. Власна думка аргументована фактами, є творчий підхід. Виконані завдання є результатом власної оригінальної роботи. Презентація виконана самостійно і відповідає встановленим академічним вимогам, тема розкрита, усі її частини містять важливі твердження за темою дослідження, відображає глибокий пошук при дослідженні та

		застосування навичок мислення високого рівня, привертає увагу аудиторії, але має в основі декілька ключових положень, які не повністю розкривають тему дослідження, мають місце окремі недоліки непринципового характеру у виконанні презентації та її оформленні. Автор(ка) вільно презентує матеріал в аудиторії, впевнено відповідає на питання від аудиторії, але подекуди може припускатися незначних помилок. Доповідь і презентація підготовлені без використання ШІ, але його застосування було здійснено для пошуку джерел, що містять позиції та думки вчених про напрями та способи вирішення поставленого завдання (з обов'язковим посиланням на відповідні джерела).
	10 балів	Подана у доповіді інформація чітка і зрозуміла. Автор(ка) демонструє вміння використовувати у дослідженні сучасний аналітичний і методологічний інструментарій, творчий підхід, самостійність, оригінальність в опрацюванні матеріалу. Відображена світоглядна позиція автора(ки), його/її погляд на сутність проблеми. Проблема розкрита на теоретичному рівні, у зв'язках і з обґрунтуваннями, з точним і повним використанням фахових термінів і понять у контексті відповіді. Робота логічна, послідовна, композиційно чітка. Дано аргументацію своєї думки з опорою на реальні факти, узагальнення і висновки дозволяють чітко визначити авторську позицію. Доповідь логічна, повна, стисла, проілюстрована бездоганно оформленими наочними матеріалами. Відповіді на запитання правильні, стислі, аргументовані. Презентація виконана самостійно і відповідає змісту темі дослідження; хід дослідження представлений чітко, структуровано і логічно; тему розкрито повно й різнобічно; дотримані всі вимоги щодо технічного й естетичного оформлення роботи й орфографічного стандарту. У презентації відображено глибоке розуміння та усвідомлення матеріалу, творчий підхід до поставлених задач. Малюнки, фото, анімації – у кількості, виправданій змістом презентації. Робота виконана творчо і самостійно. Презентація характеризується оригінальністю. Доповідь і презентація підготовлені без використання ШІ.

Критерії оцінювання за всіма видами контролю

Сума балів	Критерії оцінки
Відмінно (90-100 А)	Здобувач демонструє міцні знання навчального матеріалу в багатьох аспектах, що відповідає програмі навчальної дисципліни, правильно обґрунтовано приймає необхідні рішення в різних нестандартних ситуаціях; реалізує теоретичні положення навчальної дисципліни виконуючи практичні завдання у політичній сфері. При виконанні практичних завдань проявляє вміння самостійно вирішувати поставлені завдання, активно включається в обговорення, відстоює

	ясну точку зору в питаннях та рішеннях, що розглядаються. оцінка нижче 100 балів обґрунтовується недостатнім розкриттям теоретичних питань навчальної дисципліни, або тим, що студент виявляє невпевненість в тлумаченні теоретичних положень чи складних практичних завдань.
Добре (82-89 B)	Здобувач демонструє знання, володіння матеріалом в обсязі, що відповідає програмі навчальної дисципліни, робить на їхній основі аналіз можливих ситуацій та вміє застосовувати теоретичні положення при вирішенні практичних задач у політичній сфері, але припускається несуттєвих помилок. При виконанні практичних завдань, здобувач самостійно виправляє допущені помилки, кількість яких є незначною.
Добре (74-81 C)	Здобувач володіє навчальним матеріалом у достатньому обсязі, має основні теоретичні положення, що відповідають програмі навчальної дисципліни, аналізує можливі практичні ситуації та вирішує їх, але припускається помилок які усуває за підтримки з боку викладача або однокурсників. Пояснює основні положення, має правильні відповіді щодо зміни форм та методів роботи у політичній сфері. Помилки у відповідях не є системними, впевнено працює за алгоритмом.
Задовільно (64-73 D)	Здобувач розуміє основні положення навчальної дисципліни, котрі є визначальними і орієнтується у напрямі вирішення практичних завдань. Здобувач розуміє практичні завдання, має пропозиції щодо напрямку їх вирішення. Самостійно вирішує завдання за зразком, допускає значну кількість неточностей, помилок, котрі усуває під керівництвом викладача, підтримки з боку однокурсників.
Задовільно (60-63 E)	Здобувач поверхнево опанував навчальний зміст, передбачений програмою навчальної дисципліни, володіє основними положеннями на мінімально допустимому рівні. Знання - несистемні, фрагментарні. Виконання практичних завдань, формалізоване: є відповідність алгоритму, виконує практичні завдання за підтримки з боку викладача зі значними труднощами; демонструє нестійкі навички міжособистісної взаємодії, але відсутнє глибоке розуміння логіки процесів у політичній сфері. .
Незадовільно (55-59 FX)	Здобувач має фрагментарні знання, опанувавши менше половини обсягу навчального змісту, передбаченого програмою навчальної дисципліни. Відсутнє цілісне усвідомлення навчального матеріалу. Здобувач працює пасивно, практичні завдання виконує переважно з помилками, виправляє помилки лише при виконанні нескладних практичних завдань. Здобувач допускається до повторного складання заліку.

Шкала оцінювання за всіма видами контролю (залік)

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка ECTS	Оцінка за національною шкалою
90–100	A	зараховано
82–89	B	зараховано
74–81	C	
64–73	D	зараховано
60–63	E	
35–59	FX	незараховано з можливістю повторного складання
0–34	F	незараховано з обов'язковим повторним вивченням дисципліни

РЕКОМЕНДОВАНІ ДЖЕРЕЛА ІНФОРМАЦІЇ

Основна література

1. Арон Р. Мир і війна між націями. Київ : МП «Юніверс», 2020. 686 с.
2. Бех І. Д. Особистість у сязві духовності: монографія. Київ – Чернівці : «Букрек», 2021. 244 с.
3. Бігун О. Ідентичність: текстуальні виміри : колективна монографія. Івано-Франківськ, 2021 323 с.
4. Васютинський В. О. Оцінка історичних провин українців носіями локальної і національної ідентичностей. *Український психологічний журнал*. 2021. 2 (16). С. 9–20.
5. Журавльова Л. П., Шмиглюк О. Г. Етнічна ідентичність та особистісне зростання. *Особистісне зростання в умовах трансформації сучасного суспільства* : монографія / наук. ред. Л. П. Журавльової. Житомир, 2020. С. 7–33.
6. Козьмініх А. В., Сушко А. І. Загальна теорія політики : навч.-метод. посіб. Одеса : Фенікс, 2024. 70 с. URL: <https://hdl.handle.net/11300/27313>
7. Макарова О. П. Формування громадянської ідентичності в закладах вищої освіти. *Вчені записки таврійського національного університету імені В. І. Вернадського*. Серія: Психологія. 2020. №3/31 (70). С.153–158.
8. Малхазов О. Р. Модель прогнозування динаміки ціннісних преференцій у кризовому суспільстві. *Журнал сучасної психології*. 2022. № 4. С. 48–56.
9. Петровська І. Р. Задоволеність потреб фізичного та соціального існування особи в державі як чинник громадянської ідентифікації. *Філософсько-психологічні аспекти духовності в діяльності громадських організацій* : матеріали V міжнар. наук.-практ. конф. Львів. 2020. С. 137–138.
10. Пехник А. В. Політична ідеологія : навч.-метод. посіб. Одеса : Фенікс, 2023. 64 с. URL: <https://doi.org/10.32837/11300.25690>
11. Тоффлер Е. Третя Хвиля. Київ : «Всесвіт», 2020. 480 с.
12. Хазратова Н. В., Петровська І. Р. Аналіз підходів до вивчення громадянської ідентичності особистості. *Науковий вісник Миколаївського національного університету імені В. О. Сухомлинського*. Психологічні науки. 2021. № 2(21). С. 53–61.
13. Яновська О. М. Політична ідентичність населення України. *Актуальные проблемы современных наук*. 2021. URL: http://www.rusnauka.com/15_APSN_2011/Politologia/10_87746.doc.htm
14. Caughey D. Public opinion in subnational politics. *Warshaw The Journal of Politics*. 2023. V. 81(1). P. 352–363.
15. Kropp S. The Ambivalence of Federalism and Democracy: The Challenging Case of Authoritarianism – With Evidence from the Russian Case. In N. Behnke, J. Broschek. 2020. 134 p.
16. Shanto Iyengar. *Identity Politics and the U.S. Campaign*. Elements in American Politics. Cambridge: Cambridge University Press. 2023. 88 с.
17. Yuliya Zabyelina & Dmytro Khutkyu. Wartime Digital Resistance: The Case of Ukraine. *Social Media + Society*. 2023. № 9 (3). 17 с.

Допоміжна література

1. Волкова Л. Огляд змін курікулуму середньої школи Великої Британії з позицій мультикультуралізму. *Наукові записки Національного університету «Острозька академія»*. Серія Філологія. 2020. № 9 (77). С. 262–265.
2. Гнатюк В. Субнаціональні політичні режими в Україні на прикладі Закарпатської, Львівської і Чернівецької областей у 2010 р.: експертне (суб'єктивне) вимірювання. *Вісник Львівського університету*. Серія: Філософ.-політолог. студії. 2019. № 27(6). С. 63–70.
3. Журавльова Л. П., Лучків В. З. Глобалізаційні процеси, асертивність та емпатійна суб'єктність особистості. *Психологія життєвого простору сучасної молоді* : матеріали Міжнар. наук.-практ. конф. Рівне, 2021. С. 8–10.
4. Зоська Я. В., Кравченко Н. Ю., Стадник А. Г. Моделі та типи організаційної культури в контексті сучасних соціальних трансформацій. *Науковий вісник Ужгородського університету*. Серія: Педагогіка. Соціальна робота. 2022. Вип. 1(50). С. 103–107.
5. Кармазіна М., Бевз Т., Ротар Н. Регіональні політичні режими в Україні: підстави формування, специфіка функціонування, особливості трансформації. Київ : Інститут політичних і етнонаціональних досліджень ім. І. Ф. Кураса НАН України. 2018. 360 с.
6. Климончук В. Національна ідентичність за умов глобалізації: дилеми та перспективи сучасної України. *Вісник Львівського університету*. Серія: Філософ.-політолог. студії. 2020. Вип. 33. С. 108–114.
7. Кошелева О. Б. Міжнародний імідж України як інструмент культурної парадигми. *Міжнародний науковий журнал «Грааль науки»*. 2021. № 5. С. 403–407.
8. Радевич-Винницький Я. Мова і нація. Ідентичність та її мовний компонент у не одномовному суспільстві: українські реалії. URL: http://www.lnu.edu.ua/faculty/Philol/www/mova_i_suspilstvo/02_2021/14_Radevych.pdf
9. Ростецька С. І. Регіональна ідентичність і національна держава: політика неприйняття сучасної Європи : монографія. Одеса : Видавничий дім «Гельветика». 2021. 344 с.
10. Ростецька С. І., Проноза І. І. Загальноєвропейська національна регіональна ідентичності в політичних процесах сучасної Європи. *Politicus: Науковий журнал*. 2022. С. 90–99.
11. Ростецька С. І., Наумкіна С.М. Регіональна ідентичність як ключовий елемент конструювання соціально-політичної та інституційної систем регіону. *Politicus: Науковий журнал*. 2025. № 1. С. 234–237.
12. Ростецька С. І., Наумкіна С. М. Взаємини та вектори розвитку регіональної ідентичності і національної держави в країнах Європи. *Politicus: Науковий журнал*. 2025. № 2. С. 235–238.
13. Сладкий Д. Національна ідентичність як фактор національної та міжнародної безпеки. URL: <http://www.politik.org.ua/vid/magcontent.php3?m=1&n=83&c=2035>.

14. Сміт Е. Д. Національна ідентичність. URL: <http://litopys.org.ua/smith/smi02.htm>
15. Sonnicksen J. (Eds.), Configurations, Dynamics and Mechanisms of Multilevel Governance. 2019. P. 213–229.
16. José van Dijck, Thomas Poell, & Imar de Vries. *The Platform Society: Public Values in a Connective World (2nd Edition)*. Oxford: Oxford University Press. 2023. 288 с.
17. Lea Ypi. *Free: Coming of Age at the End of History*. New York: W. W. Norton & Company. 2022. 336 с.
18. Onur Ant, Nicholas John, & Asaf Levanon. The rise of nation-based communities on social media: A study of national subreddits. *New Media & Society*. 2024. 22 с.

Інформаційні ресурси

1. Кабінет Міністрів України. URL: www.kmu.gov.ua
2. Верховна Рада України. URL: www.rada.gov.ua
3. Президент України. URL :www.president.gov.ua
4. Уряд України. URL : www.mon.gov.ua
5. Міністерство освіти і науки України. URL: <http://www.mon.gov.ua>
6. Національна бібліотека України імені В. І. Вернадського. URL: <http://www.nbuv.gov.ua/>
7. Одеська національна наукова бібліотека. URL: <http://odnb.odessa.ua/>
8. Бібліотека Університету Ушинського. URL: <https://library.pdpu.edu.ua/>
9. Науковий журнал «Politicus». URL: <https://library.pdpu.edu.ua/>

